

10 התנ"ך כנראה לא מהווה מקור השראה לשמות ילדיהם של ידועני ישראל | **אבי סגל**

18 לא לדוסים בלבד: בני נוער דתיים מעדיפים ציציות בחוץ | **חגית רזנבאום**

צילום: חזקני אמריאט

ראש ישיבת כרם ביבנה, הרב מרדכי גרינברג, לא מתפעל מהחידושים בעולם הישיבות ומעדיף את הלימוד בטעם של פעם | **חיים אקשטיין, עמ' 12**

יבנה וחכמיה

"אנחנו הולכים
במסלול הישיבות
שהוכיח את עצמו
בגידול תלמידי
חכמים". הרב
מרדכי גרינברג

לחכמים,

בין האנשים הרבים שצפויים להתכנס בהיכל התרבות בתל אביב בעוד יותר מחודש, יהיו כנראה רבנים, פוליטיקאים, משפטנים, עיתונאים, אנשי עסקים ועוד. הם לא יגיעו כאורחי כבוד לאירוע שיתקיים שם, אלא כבוגרי ישיבת כרם ביבנה. ישיבת ההסדר בת ה-63 עורכת ערב הוקרה, שבמרכזו הצדעה למושפחות השכולות של חללי צה"ל בוגרי הישיבה. בלי לדעת מי מהבוגרים המפורסמים יגיעו, בוגר אחד של הישיבה בוודאי יהיה שם - ראש הישיבה עצמו, הרב מרדכי גרינברג, שנמצא בכרם ביבנה כבר 55 שנה.

מקלחת מקומקום

הרב גרינברג נולד בשנת תש"ב בתל אביב, למשפחה בעלת שורשים רבניים: הוריו הרב אפרים סוקולובר היה רבה הראשון של רעננה, והסב מצד האם היה רב קהילה בפולין. "לאחרונה הקמנו מצבה על קברו. מכיון שהוא היה רב קהילה, היה אוהל מעל הקבר שלו. לא נשאר כלום מבית הקברות, אבל מצאו את ארבעת היסודות של האוהל, אז אנתנו הנכדים הקמנו עכשיו מצבה". כשהיה בן שש בלבד פרצה מלחמת השחרור, והמש"פחה נקלעה ללב הסערה. "גרנו בדרום תל אביב, קרוב ליפו הערבית, כל הזמן היו יריות. במרחק לא גדול מהבית שלנו היה המסגד המפורסם של אבו כביר, משם היו צולפים לכיוון תל אביב. עובנו לרעננה לגור אצל הדוד, וכשהורנו אחרי המלחמה גילינו שתפסו לנו את הדיירה. אני זוכר את ההתרועעות של ההורים שלי לקריית הממשלה, אבל כלום לא עזר. שכרנו דירת חדר לא רחוק משם. עד היום אני לא מוכן איך גרנו שם הורים ושני ילדים. בנוסף לכך, היה לאבא שלי אח שהצליח לצאת בר"כבת היתומים האחרונה מצ"ח ללונדון. הוא הגיע לארץ ישראל והתגייס לצבא, ולא היו לו קרובים חוץ מאבא שלי, אז בחופשות מהצבא הוא היה בא אלינו. היה מקום באותו חדר גם בשבילי.

"כשאני חושב על זה היום זה הזוי, אבל ככה גרו אז. השירותים והמקלחת היו בחצר. בשביל להתקלח היו צריכים לחמם מקומקום של מים חמים. מכיון שלא ידענו שאפשר אחרת, זה היה טבעי. כשגדלנו, הגיע פעם דוד אחר מבני ברק, ראה את השננים וחבורות הרחוב, ועזר לנו לעבור לבני ברק".

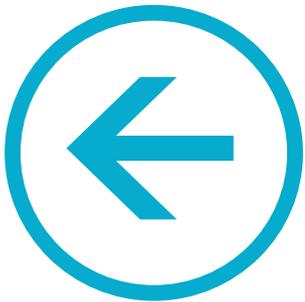
מרדכי הילד התחנך בחינוך העצמאי, ובהמשך פנה ליישיבת היישוב החדש. כשסיים את לימודיו, בחר בישיבת כרם ביבנה הצעירה. "זה לא היה לטעמם של ראשי הישיבה, ובכל זאת הלכנו לשם עשרה בחורים מהיישוב. מספר התלמידים היה די מועט, אבל השנה שבה הגענו הייתה מבורכת בתלמידים, היינו שבעים איש".

בתקופת לימודיו נישא לבללה, בתו של הרב אברהם צוקרמן זצ"ל. זכרו של ראש ישיבת כפר הרא"ה, שנפטר לפני קצת יותר משנתיים, חקוק כמוזן בלב חתנו. "לא

בעידן של חידושים בלתי פוסקים בעולם הישיבות מנווט הרב מרדכי גרינברג, ראש ישיבת ההסדר כרם ביבנה, את תלמידיו ללימוד קלאסי של פעם, ולא מתנצל ■ הוא נזכר בימייה הראשונים של אם ישיבות ההסדר בין הצריף לברז, מספר כיצד התפשר ראש הישיבה החרדי עם התלמידים הציניזים על נוסח התפילה, חושף איך קליטת עולי חו"ל בישיבה הצילה בית כנסת שלם בארצות הברית, וסבור שלמרות המתנגדים - צריך עוד הסדרניקים בצה"ל

חיים אקשטיין /// צילום: מיכאל אפריאט

בלי גימיקים

” אחרי שהרב גולדוויכט עזב הייתה שנה שלא היה ראש ישיבה, ופעם הייתי צריך לתת שיחה לביל שבת מעל הבימה. אצלנו לא היה דבר כזה, רק ראש הישיבה נתן שיחה, ואם הוא לא היה בשבת - לא הייתה שיחה. הרגליים שלי רעדו, הייתה לי יראת הרוממות לעמוד במקום שלו ולדבר

ביקרו פה שני ר"מים מנחלים, שלקחו את התלמידים שלהם ליום ספורט בגבעת וושינגטון. הם היו בהלם: סדר בוקר וכולם יושבים ולומדים גמרא. שאלתי אותם: מה אתם רוצים שיעשו בסדר בוקר? הם אמרו: אתה יודע מה הולך היום בישיבות?

לכם בישיבות, ואני לא יכול להראות את זה לבחורים שלי. עד היום רים בכלל לא יודעים מה קורה פה. בחופשות בין הזמנים הייתי לומד עם חבר שלי בפוניבז', גרתי מול הישיבה. קרה שבחור אחד ראה אותנו לומדים, והתפלא: אתם לומדים משנה ברורה?”

ומה אמרו בציבור הדתי-לאומי?
”בקיבוצים הדתיים לא אהבו את הרעיון כל כך. אני זוכר דיבורים איתם, כי גם הם רצו ללמוד תורה, וכל חורף היו שולחים לכאן כמה חברים בקיבוץ שקיבוץ חצי שנה חופש. הקיבוץ הדתי היה פה ביבנה לפני הישיבה, ולא היה לנו פשוט איתם, היו שלא הבינו אותנו וראו בנו פרויטים. הוויכוחים היו בעיקר עם הקונים של הקיבוץ. היום ברוך ה' היחסים טובים, ואברכים ובחורים נותנים שיעורים בקיבוץ.

”גם לבעלי בתים פשוטים הייתה בעיה עם הישיבה. באותם ימים אנשים היו טרודים בבעיות פרנסה. בכפר הרא”ה אחרי השייטת בחורים היו עוזבים כדי לעזור להורים בפרנסה. לא נשארו עד השמינית, ובטח לא המשיכו לישיבה גבוהה בלי לימודי חול. היום המצב אחרת, אין מישהו שגומר את ההסדר כשהוא רעב ללחם, וברור שהוא יביא פרנסה הביתה. אנשים הולכים להוראה, לדיינות, לאוניברסיטה, או כבר אין התנגדות. הורים אפילו רוצים שהבן שלהם ילך להסדר, כי הם רואים שזה בונה בית ומשפחה.”

פלורליסטים בכתבי הרב

יובל שנים אחרי הקמת הישיבה, הרב גולדוויכט פרש מתפקידו ושמו של הרב גרינברג עלה כמועמד להחליפו. אחרי לבטים רבים, ואחרי קבלת ברכת הרב גולדוויכט עצמו, הוא מונה בתשנ”ה לתפקיד. ”זה היה פחד אלוקים. אחרי שהוא עזב הייתה שנה שלא היה ראש ישיבה, ופעם הייתי צריך לתת שיחה לביל שבת מעל הבימה. אצלנו לא היה דבר כזה, רק ראש הישיבה נתן שיחה, ואם הוא לא היה בשבת - לא הייתה שיחה. הרגליים שלי רעדו, הייתה לי יראת הרוממות לעמוד במקום שלו ולדבר.”

הרב גרינברג הקפיד לשמור על מסורת רבו, אבל גם הכניס שינויים בישיבה, נכון נתינת יותר מקום למחשבה בכלל ולתורת הראי”ה בפרט. ”הרב גולדוויכט הגיע לנושאים במחשבה דרך השפת אמת, ויש שם באמת הרבה דברים. אבל אם למשל הוא מדבר על הכלליות - הוא מדבר על אחדות, על היחס לרשעים, לא על מדינה. בנוגע לשאלות שהתקילו אותנו בהן בדור האחרון, לא הייתה לראש הישיבה קבלה מרביתו. היום יש הרבה שיעורי אמונה בישיבה. אני למשל עובד כל יום בשיעור אחר, והר”מ של השיעור משאיר לי שלושת רבעי שעה ללמד ספר אורות או נר שאים באמונה. אני עושה את זה בסוף השיעור כדי לוודא שאני תופס את כולם, יש דברים שכל בחור צריך לדעת.”

רבנים אחרים בני דורו של הרב גרינברג ניקו מתורת הרב קוק במרכז הרב. הרב גרינברג לא גדל שם, אבל דאג להשלים את החסר. ”היינו נוסעים כל שבוע לירושלים ללמוד אצל הרב צבי טאו, ומשם לרב צבי יהודה. התחבורה הציבורית הייתה מסובכת.

(המשך בעמ' 28)

במשך, כשהציבור פה גדל, הצבא הסכים לעשות מסלול מיוחד ל”ישיבה”.

ראש הישיבה הראשון, שהיום הרב גרינברג יושב על כיסאו, היה הרב חיים יעקב גולדוויכט זצ”ל, שהגיע מחוץ לצינות הדתית. ”הוא היה מהעולם הישן, הירושלמי, תלמיד של הרב מבריסק ושל החזון אי”ש. הרב מבריסק לא היה מסוגל להבין מה הוא עשה כשהוא בא לפה. יעקב דרורי, שהיה ממייסדי הישיבה, הלך לחזון אי”ש שימליץ על מישהו, כי מהעולם שלנו לא היה אז מי שיוכל לעמוד בראש ישיבה. החזון אי”ש המליץ על הרב גולדוויכט, והרב מבריסק עד יומו האחרון לא סחל לו על זה. ראש הישיבה סבל מזה כל החיים שלו, עד לרגע האחרון התייסר אם עשה טוב או לא, הוא המרה את פי רבו המובהק.”

איך מסתדרים בחורים דתיים לאומיים עם ראש ישיבה חרדי?
”הוא היה מסוגל לשחות עם הורם. כשבחורים יזמו דברים, הוא הבין שזה חשוב להם וזרם איתם. לפני ראש השנה הראשון באו אליו תלמידים להגיד לו שנה טובה ולהיפרד. הוא שאל אותם: לאן? הם הסבירו שהם נוסעים לישיבה בכפר הרא”ה, שבה למדו. הוא אמר: איפה שמענו דבר כזה, בחורים עוזבים את הישיבה בראש השנה? הם הסבירו לו דוגרי: אתה מתפלל בהברה אשכנזית, לא מכיר את תנועת ואת המנגינות שלנו. הוא אמר להם: מה הב”עיה? אני אתפלל בהברה ספרדית, ואתם תלמדו אותי את הניגונים שלכם. כולם נשארו.”

”זה לא התבטא רק בדברים חיצוניים. בחורים אמרו שקשה להם להתרגל לשיחות שלו. הוא היה דרשן מופלג, אבל הם רצו יותר שיחות באמונה, במחשבה, בענייני ארץ ישראל ועם ישראל. הוא עשה סוויץ והתחיל לעסוק יותר במהרה”ל ובחסידות. הרב קוק הוא לא ידע, אבל פעם אחת הוא שלח אותי למוסד הרב קוק שאנקת לו את כל הסט. מכיוון שהיה גאון גדול - כל שיחה אצלו הייתה כמו שיעור כללי, גם במחשבה. מאמרי חז”ל, קושיות, יסוד שמאחד את כל הדברים. עד היום לא תשמעו אצלנו שיחות מופשטות, כל שיעור בנינו על מקורות חז”ל ועל חכמי היהדות בכל הדורות, אין דיבורים באוויר.”

איך הסתכלו מבחוץ על התופעה החדשה - ישיבת הסדר?
”חרדים כמוהו התנגדו. הם גם פחדו כל הזמן שטיילו גם עליהם להתגייס. היה לי ירוח עם ראש ישיבה חרדי חשוב, ואמרתיו של”ל לא הישיבה התיכונת וההסדר - אינני יודע איפה הייתי היום, מס’ תנא הייתי הולך לצבא ולא לישיבה חרדית. הוא צעק עליי בעיני שיעור: גם עם אף כמון, שבגלל ההסדר באו ללמוד בישיבה, אם יש אחד שהיה ראוי ללמוד בישיבה קדושה ובגלל ההסדר לא הלך לשם - כל העסק לא שווה כלום. הם לא מבינים את זה. ”כלל, לחרדים קשה לחיות עם הוכחות נגד התנהגותם. זאת תהיה בעיה בשבילם לראות שאפשר ללמוד תורה ולשרת בצבא, זה מנוגד למה שהם מתחנכים לו. לחבר שלי היו יחסי קרבה עם אחד מראשי הישיבות החשובות, ומדי פעם ניסה לשלדל אותו: תביא פעם את הבחורים שלכם אלינו, אז שאנחנו נבוא אליכם לשבת. כל פעם הוא התחמק, ובסוף אמר: אני יודע שיש בחורים טובים אצ”

לימדתי בישיבה שלו, אבל למדתי מאורחות חייו. חותני היה איש נובהרדוק, וזה היה ניכר בכל אורחות חייו. אמרתי בלווייה שאף פעם לא ראיתי אותו כועס. יש תלמידים שכשחם רואים את הרב שלהם לא במתכונת הרגילה, מחוץ למסגרת של הישיבה והשיעורים, פתאום זה משהו אחר. אבל אצלו לא היה משהו אחר.”

לימים נולדו לבני הזוג ילדים ונכדים, והאב-סב אומר בסיפוק כי ”ברוך ה', כולם בני תורה. יש כאלה שעוסקים בתורה בפועל, וגם אלה שעוסקים בעיסוקים אחרים קובעים עתים לתורה ולא מפ” ספסים יום”. אחד מבניו שנמצא מחוץ לעולם הישיבות הוא הנגן יחיאל גרינברג מתזמורת להבה. ”אנשים אומרים לי שהם לא ראו דבר כזה בחתונות. בכל הפסקה הוא מסיים דף יומי, ליד התופים.”

מי היה ההסדרניק הראשון?

בניגוד למבנה המורשים של היום, בתחילת דרכו פגש הרב גרינברג ישיבה קטנה וצנועה. במבנה שבו שוכן כיום בית המדרש, נכנסו אז גם חרדי שיעורים וחדר אוכל. מחוץ למבנה היו צריפים למגורים. ”פעם עשינו הפגנה והוצאנו את המיטות החוצה, כי הם תובנו שם עכברים ואי אפשר היה לישון. בחוץ היה בודקה מאד בטט, שם היו שלושה חרדי שירותים שבק”ץ היה מפחד להיכנס לשם. הברו היה בחוץ ובבוקר, לפעמים בגשם וברוח, עמדו כולם בתור ליטול ידיים.”

הרב גרינברג ותבריו היו מההסדרניקים הנשואים הראשונים, כשהמושב אברך טרם הגיע לצינות הדתית. ”תבר”ה נשואים פנו לראש הישיבה ושאלו: למה שבחור נשוי לא יוכל להמשיך ללמוד קצת? המרכז העולמי של הפועל המזרחי, שהיה האבא של הישיבה, התנגד: בחור עם תעודת בגרות, שהיה בצבא ולמד חמש שנים - שילך לעבוד. היה מאבק גדול ובסופו של דבר הם נכנעו. ”בתור ראש הכולל הביאו את הרב אליעזרוב, שהיה הרב של קטמון, והיה ידוע יותר כרב האסירים בלטרון. כל הכוללים בישיבת בות ההסדר עובדים היום על פי התוכנית שלו אז. המצאנו בישיבה גם את התוכנית ללימודי הוראה: היא הייתה מקוצרת מאד, התי חלנו את המחזור הראשון באזור ט”ז בשבט ובאב סיימנו. הישיבה הייתה חלוצה בכל הדברים שהיום הם פשוטים, אבל זה לא היה פשוט. על כל דבר הייתה מלחמה.”

גם על מסלול ההייתה מלחמה?

”זה התחיל כשהצבא הסכים שנצטרף לגרעיני נח”ל של בני עקיבא. הגרעין אז היה הולך לארבעה חודשי טירונות, אחר כך היו חזורים למשק, אחרי זה אימון מתקדם שישה חודשים ושוב חזורים למשק לשנתיים וחצי. בסופו של דבר צה”ל נאות שהיו בחורים שבמקום למשק - יחזור לישיבה. החייל ההסדרניק הראשון היה הרב יוסי שריר, היום שכן שלי במבשרת ציון, ראש כולל מר”מ. אמרו לו שלא יתבלט, שיעמוד תמיד מאחורה, שאף אחד לא יידע את השם שלו, העיקר שאחד יעבור מסלול והיה תקדים.

